

ТЕМА 1. СВІТОВА ЕКОНОМІКА - ЯК СИСТЕМА

Питання теми:

1. Сутність і структура світової економічної системи.
2. Систематизація країн світу та її ознаки.
3. Суб'єкти світової економіки.
4. Основні етапи формування світової економіки. (СРС)
5. Теоретична парадигма формування і розвитку світової економіки.

ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ

- **Світова економіка** — специфічна сфера економічних відносин, що складаються в процесі взаємодії господарюючих суб'єктів різної національної приналежності з приводу виробництва, обміну і споживання товарів, послуг та факторів виробництва на інтернаціональному рівні.
- **Світове господарство** — сукупність національних економік країн світу та усіх видів МЕД їх суб'єктів, взаємопов'язаних системою МЕВ.

Основні категорії

- **Міжнародні економічні відносини (МЕВ)** – це комплекс економічних відносин між окремими країнами, їхніми регіональними об'єднаннями, а також окремими підприємствами (транснаціональними, багатонаціональними корпораціями) у системі світового господарства.
- **Міжнародний поділ праці (МПП)** - обмін між країнами факторами та результатами виробництва у певних кількісних і якісних співвідношеннях (СРС)

- **Інтернаціоналізація господарського життя** - об'єктивний процес зближення національних економік, що проявляється у зростанні виробничої взаємозалежності економічних суб'єктів із різних країн, міжнародного товарообігу, руху капіталів і робочої сили. Інтернаціоналізація господарського життя таким чином передбачає зростання міжнародної мобільності готових виробів та факторів виробництва.

Інтернаціоналізація господарського життя:

- **Інтернаціоналізація виробництва** — формування інтернаціонального процесу виробництва (реалізація міжнародних програм створення складної техніки, наприклад, літаків).
- **Інтернаціоналізація капіталу** - взаємопереплетіння та об'єднання капіталу із різних країн; використання іноземного капіталу для розвитку національних підприємств, національного господарства в цілому. Цей процес виявляється у експорті /імпорті позичкового і підприємницького капіталів.

СВІТОВА ЕКОНОМІКА

Національна економіка

Національна економіка

Фактори виробництва:

Природні ресурси

Робоча сила

Капітал

Виробництво

Результати виробництва
(товари та послуги)

Розподіл

Обмін

Споживання

Національна
економіка

Міжнародні економічні відносини

Воєнно-політичні

Економічні

Гуманітарні

Міжнародні відносини

Структура світового господарства

КЛЮЧОВІ ІНДИКАТОРИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ (worldbank.org)

ПОКАЗНИК	1995	2000	2008	2009	2011	2014	2015
Обсяги світового ВВП за поточними цінами, трлн. дол. США	30,66	33,32	63,13	59,84	72,84	78,11	73,43
Темпи росту світового ВВП, %	2,9	3,8	1,8	-1,68	3,1	2,6	2,4
Світовий ВВП на душу населення, (ПКС, дол. США)	6420	7880	12200	12200	13500	15100	15500
Максимальний ВВП (ПКС) (трлн. дол. США)	8,5						19,390 (Китай)
Мінімальний ВВП (ПКС) (млн. дол. США)					1,500.000 – Токелау		1,500.000 – Токелау
Максимальний ВВП на душу населення (дол. США)	33490	54790			102 100-Катар		132 100 Катар
Мінімальний ВВП на душу населення (Бурунді, дол. США)				140	400 – Демокритична республіка Конго 600 – Бурунді, Зімбабве		400 Сомалі 600 ЦАР

Основні категорії

ВСП – сукупність усіх кінцевих товарів та послуг, вироблених у всіх країнах світу, незалежно від національної приналежності діючих там підприємств за певний період часу.

ВВП - це вартість кінцевих товарів і послуг, використаних на кінцеве споживання, нагромадження та експорт, вироблених в даній країні за певний час, в цінах кінцевого покупця.

Паритет купівельної спроможності (англ. purchasing power parity) – співвідношення двох або декількох грошових одиниць, валют різних країн, що встановлюється за їх купівельною спроможністю стосовно певного набору товарів і послуг.

ВВП на душу населення – зазвичай розраховується в доларах з урахуванням паритету купівельної спроможності місцевої валюти, тобто в розрахунок береться не просто ринковий курс валюти, а кількість товарів, що можна на неї придбати.

- може відображати і продуктивність праці. Але для цього економісти звичайно змінюють спосіб розрахунку і ділять вартість усіх товарів не на загальну кількість населення країни, а тільки на чисельність працюючих громадян.

Прогнози світових міжнародних організацій щодо глобального світового росту

Стримувати світовий ріст буде **Китай**

Індія та інші країни, що розвиваються — **ЛОКОМОТИВИ зростання**

2016 GDP Forecast

	World	U.S.	Europe	China	India
OECD	3.3%	2.5%	1.8%	6.5%	7.3%
The Conference Board	2.8%	2.4%	1.8%	3.7%	6.2%
IMF	3.6%	2.2%	2.8%	6.3%	7.5%
2016 Trend					

2015 GDP Forecast

	World	U.S.	Europe	China	India
OECD	2.9%	2.4%	1.5%	6.8%	7.2%
The Conference Board	2.5%	2.5%	1.7%	3.7%	6.1%

Ключові тенденції розвитку світової економіки

1. Нова ера: «зменшених очікувань і зростаючої невпевненості».
2. Лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків країн: СОТ, Трансатлантичне торговельно-інвестиційне партнерство між США та ЄС (Transatlantic Trade and Investment Partnership, ТТІР).
2. Уніфікація та стандартизація в різних галузях міжнародного соціально-економічного життя.
3. Поглиблення процесів транснаціоналізації капіталу і виробництва.
4. Поступова втрата ООН своїх функцій та їх передача до урядів країн “Великої вісімки (сімки)”, Світової організації торгівлі, Міжнародного валютного фонду та Світового банку.
5. Подальший розвиток процесу глобалізації господарського життя.
6. Кіберзлочини: 445 млрд. дол./рік збиток для світової економіки (США, Китай, ФРН, Японія 200млн. дол./рік; крадіжки даних кредитних карт – 150 млн. дол.

Ключові тенденції розвитку світової економіки

7. 2015р. ООН – Порядок денний Сталого розвитку 2030

8. **Ера Промислової революції 4.0.**

9. Розвинені країни прогнозовано не будуть нарощувати економічне зростання (Європа: проблеми через Brexit; криза мігрантів збільшила державні витрати тощо)

10. Країни, що розвиваються із виробничою базою прогнозовано збільшать економічне зростання:

Падіння економічного росту в Китаї до 6,7% (зростання заробітної плати, що спричинило незначне падіння попиту на китайську продукцію на світових ринках)

Зростання середнього класу в Китаї та країн, що розвиваються стимулює великий внутрішній попит.

11. Падіння цін на біржові товари (страждають країни-експортери)

12. Геополітичні ризики в регіонах світу.

2. ОЗНАКИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ КРАЇН СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Регіональна

Організаційна

Економічна

Соціально-
економічна

Систематизація країн за **регіональною ознакою** групує країни за географічним розташуванням:

- європейські (західно-, східно-, південно-, північно-, центрально-);
- північноамериканські;
- латиноамериканські;
- країни Близького Сходу;
- країни Східної, Південно-Східної та Південної Азії;
- африканські (північно-, центрально-).

Систематизація країн за **організаційною ознакою** розподіляє країни по групах в залежності від участі в міжнародних організаціях.

Найбільш впливовими організаціями сьогодні є:

1. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) — створена у 1960 р. (набула чинності конвенція у 1961р.), об'єднує 35 країн з найвищим рівнем подушового доходу та рівнем розвитку.
2. Генеральна угода з тарифів і торгівлі та Світова організація торгівлі (ГАТТ/СОТ) — об'єднує 164 (на 26/07/2016) країн світу, за основну мету ставить розвиток лібералізації торгівлі.
3. Бреттон-Вудські інститути — Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) забезпечують функціонування та розвиток сучасної світової валютної системи.

КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ КРАЇН ЗА ЕКОНОМІЧНОЮ ОЗНАКОЮ

- **Валовий внутрішній продукт (ВВП)** - виражає загальний обсяг кінцевих товарів і послуг, що випущені на території даної країни, незалежно від національної приналежності діючих в ній підприємств за певний період часу.
- **Валовий національний продукт (ВНП)** - виражає обсяг виробництва, що контролюється корпораціями і приватними особами даної національності.
- **ВВП і ВНП в розрахунку на душу населення.**

КЛАСИФІКАЦІЯ КРАЇН СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ЗА ЕКОНОМІЧНОЮ ОЗНАКОЮ

Промислово розвинені країни — близько 30 високорозвинених країн. Найпотужнішу групу серед цих країн складають країни так званої “Великої сімки”. Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія, які виробляють найбільші обсяги ВВП у всьому світі і зосереджують у своїх руках значну частину міжнародної торгівлі.

Країни з середнім рівнем розвитку – близько 40 країн світу, які включають країни-експортери нафти і нові індустріальні країни.

Країни з перехідною економікою — 28 країн Центральної та Східної Європи та колишнього Радянського Союзу, що здійснюють перехід від адміністративно-командної до ринкової економіки: Азербайджан, Білорусь, Боснія та Герцеговина, *Болгарія*, Вірменія, Грузія, *Естонія*, Казахстан, Молдова, *Польща*, Росія, *Румунія*, Узбекистан, Україна та інші. У цій групі є підгрупа, яка має суттєві досягнення у реформуванні національних господарств. *До цієї підгрупи належали: Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина та Чехія.*

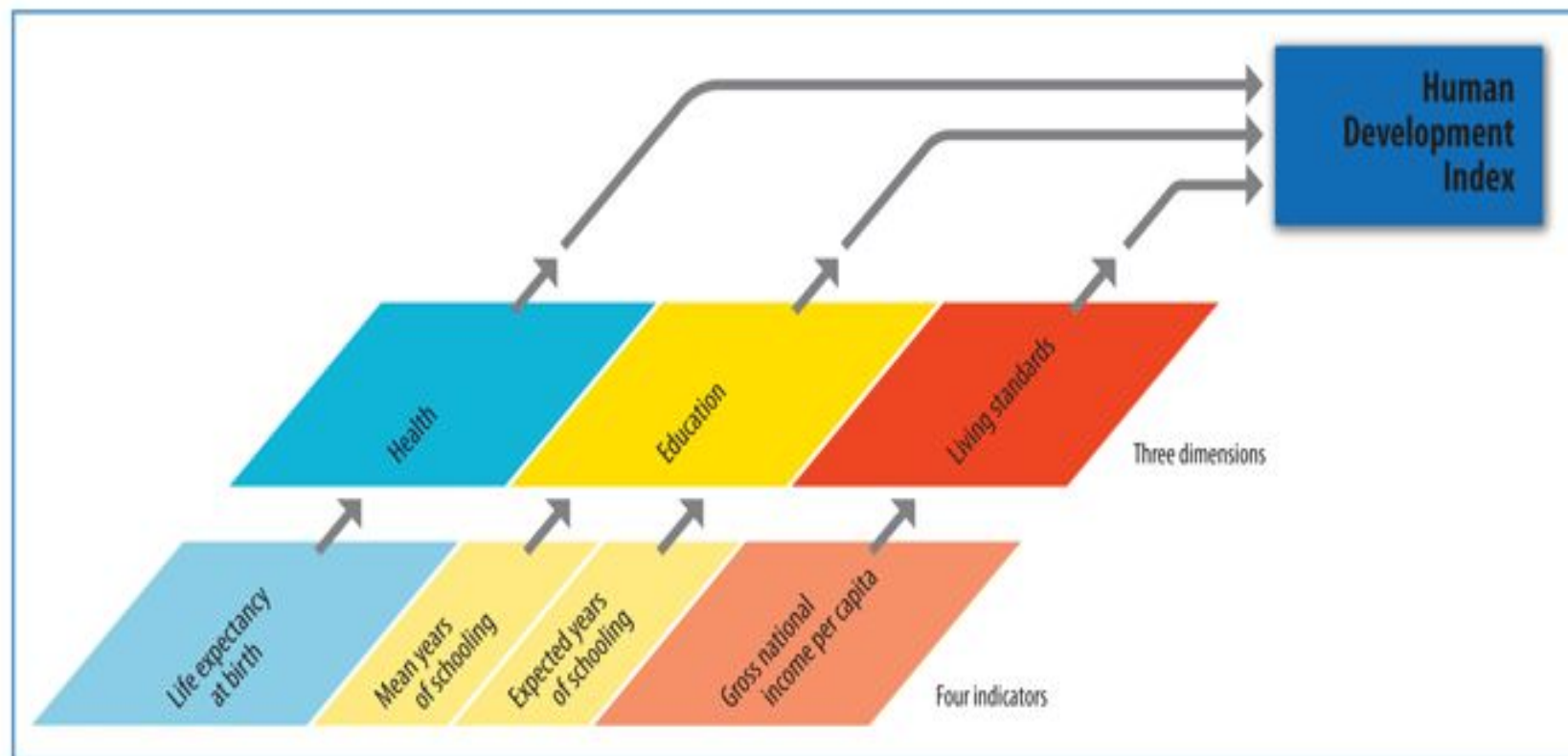
Країни, що розвиваються — більше 100 країн Азії, Африки, Латинської Америки. Через їх велику кількість і особливості соціально-економічного розвитку національних економік ці країни здебільшого систематизують за регіонами з урахуванням їх географічного положення.

Індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index, HDI)

- *Індекс розвитку людського потенціалу – інтегральний показник, який створили для дослідження розвитку людського потенціалу країн. Індекс є стандартним інструментом порівняння рівня життя громадян різних держав і регіонів.*
- *Індекс щороку публікує Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. Автори аналізують 187 країн, які є членами ООН.*

Components of the Human Development Index

The HDI—three dimensions and four indicators

Note: The indicators presented in this figure follow the new methodology, as defined in box 1.2.

Source: HDRO.

Автори індексу поділяють країни на чотири категорії:

- держави з дуже високим рівнем розвитку (індекс $>0,9$ бала) (*Норвегія, Австралія, Швейцарія, Данія, Нідерланди, ФРН, Ірландія, США...*)
- високим рівнем розвитку (СРС)
- середнім рівнем розвитку (СРС)
- низьким рівнем розвитку (індекс $<0,5$) (*Нігер (188), Центрально-Африканська Республіка, Еритрея, Чад, Бурунді, Буркіна Фасо.*)

Значення і рейтинг ІЛР України

- Значення ІЛР України за 2014 рік дорівнює 0,747 – цей показник потрапляє до високої категорії людського розвитку – що ставить країну на 81 (2013 – 83) позицію з 188 країн і територій.
- за період із 1990-го по 2014-й значення ІЛР зросло із 0,705 до 0,747 балів, або на 6%.
- За критеріями досліджуваного індексу, найкраща ситуація в нашій країні із освітою та грамотністю, значно гірші із станом здоров'я та тривалістю життя, а найгірші — із рівнем життя.

3. СУБ'ЄКТИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Це її учасники, які здатні відносно незалежно і активно діяти з метою реалізації своїх економічних інтересів.

До них належать:

1. **Фізичні особи** – це суб'єкти, які наділені право- та дієздатністю та виступають в міжнародних економічних відносинах як окремі індивідуали, тобто діють від власного імені.
2. **Юридичні особи** – це організації та корпорації, котрі займаються ЗЕД і відповідають наступним ознакам згідно законодавства відповідної країни: постійність існування; наявність власного майна, відособленого від його учасників; право купувати, володіти, користуватися й розпоряджатися об'єктами власності; право від свого імені бути позивачем і відповідачем у суді й арбітражі тощо;
3. **Держави** – це суверенні утворення, які володіють верховною владою на своїй території та незалежністю відносно до інших держав.
4. **Міжнародні організації** - об'єднання, які приймають участь в МЕВ залежно від цілей, завдань та напрямків своєї діяльності.

5. Теоретична парадигма формування і розвитку світової економіки

МЕРКАНТИЛІЗМ

- **Ранній меркантилізм** - доктрина “грошового балансу” — нагромадження грошей внаслідок вивезення товарів при забороні або обмеженні вивезення грошей.
- **Теорія пізнього меркантилізму** - доктрина “активного торговельного балансу” – активізація зовнішньої торгівлі при перевищенні доходів від експорту порівняно із витратами на імпорт, а також у результаті розвитку посередницької торгівлі та мануфактурного виробництва.

Теорії переваг (абсолютних та відносних)

Теорія абсолютних переваг А. Сміта - для держави вигідним є не тільки продаж, а й купівля товарів на зовнішньому ринку за умов, якщо вона спеціалізується на виробництві тих товарів, з яких вона має найменші, порівняно з іншими країнами, витрати на виробництво.

Теорія відносних переваг Д. Рікардо пояснює міжнародну торгівлю різницею у відносних витратах, які мають країни у виробництві тих чи інших товарів. В основі теорії порівняльних переваг лежить трудова теорія вартості, а необхідною умовою товарообміну є вільна торгівля.

Модель Хекшера-Оліна – країна об'єктивно буде орієнтуватись на вивезення тих товарів і послуг, для спеціалізації на яких у неї є порівняно кращі фактори виробництва, а в імпорті переважатимуть товари і послуги, які в даній країні є відносно дефіцитними.

Парадокс В.Леонтьєва – теорія співвідношення факторів виробництва Хекшера — Оліна не підтверджується на практиці: працenasичені країни експортують капіталомістку продукцію, тоді як капіталонасичені — працемістку.

Теорія інтерналізації

- – фірми прагнуть мінімізувати трансакційні витрати через свою присутність на зарубіжних ринках, тобто інтерналізацію операцій.

Теорія ринкової влади С. Хаймера

- експортер капіталу прагне домінувати на ринку та досягнути ринкової влади на основі закордонного інвестування і збереження контролю над ринком.

Концепція валютного простору

- – ГОЛОВНИМ СТИМУЛОМ переведення виробничих потужностей за кордон є наявність конкурентних переваг економіки-реципієнта, які мають інвестори з країн із сильнішою валютою.

Концепція конкурентоспроможності галузі

- - пояснює міжнародний рух капіталу посиленням конкуренції галузей як суб'єктів ринку капіталів.

Концепція технологічного нагромадження

- - міжнародний рух капіталу є наслідком розвитку технології, інноваційного процесу, коли фірма створює нові технології з метою закріплення контролю і власності на основі своїх специфічних технологічних переваг.

Дякую за увагу!